

Директива 2008/52/ЄС
Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року
З певних аспектів медіації у цивільних
та комерційних справах

Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу,
виходячи з Договору про створення Європейської Спільноти, зокрема із статті 61(с) та другого абзацу статті 67(5) Договору,

враховуючи пропозицію, що надійшла від Комісії,

враховуючи думку Європейського економічного та соціального Комітету¹,

діючи у відповідності із процедурами, передбаченими статтею 251 Договору²,

беручи до уваги, що:

1) Спільнота поставила собі за мету неухильно розвиватись як територія свободи, безпеки та справедливості, у якій забезпечується право осіб на вільне пересування. Відтак, Спільнота має вжити, серед іншого, заходів у сфері співпраці між судами у цивільних справах, що є необхідними для належного функціонування внутрішнього ринку.

2) Основним принципом є принцип доступу до правосуддя, і з наміром покращити доступ до правосуддя Європейська Рада на своєму засіданні в Тампері 15 і 16 жовтня 1999 року закликала держави-члени до запровадження альтернативних позасудових процедур.

3) У травні 2000 року Рада прийняла Висновки про альтернативні методи врегулювання спорів за цивільним і комерційним законодавством, зазначивши, що встановлення основних засад в цій сфері є важливим кроком на шляху сприяння належному розвитку та функціонуванню позасудових процедур для врегулювання спорів у цивільних та комерційних справах з метою спрощення і покращення доступу до правосуддя.

4) У квітні 2002 року Комісія представила Зелений Документ про альтернативне розв'язання спорів у цивільному та комерційному праві, критично розглянувши існуючу ситуацію стосовно методів альтернативного розв'язання спорів у Європейському Союзі та ініціювавши широкі консультації з державами-членами та зацікавленими особами щодо можливих заходів для стимулювання використання медіації.

5) Виконання завдання щодо забезпечення кращого доступу до правосуддя як частини політики Європейського Союзу побудувати територію свободи, безпеки та справедливості повинна включати доступ як до судових, так і до позасудових методів врегулювання спорів. Ця Директива повинна зробити внесок у належне функціонування внутрішнього ринку, особливо що стосується наявності послуг медіації.

6) Медіація може забезпечити швидке розв'язання із найменшими витратами спорів у цивільних і комерційних справах через процеси, спеціально пристосовані до потреб сторін. Існує більша ймовірність, що домовленості, досягнуті в результаті медіації, будуть добровільно дотримуватись, а між сторонами зберуться дружні і

---

¹ ОЖ С 286, 17.11.2005, С. 1.

² Думка Європейського Парламенту від 29 березня 2007 р. (ОЖ С 27 Е, 31.1.2008, С. 129). Спільна думка Ради від 28 лютого 2008 р. (поки що не опублікована в Офіційному Журналі) та Позиція Європейського Парламенту від 23 квітня 2008 р. (поки що не опублікована в Офіційному Журналі).

тривалі стосунки. Ці переваги стають ще більш очевидними у ситуаціях, що мають міжнародний характер.

7) Для того, щоб стимулювати більш інтенсивне застосування медіації та забезпечити, що сторони, які звернулись до медіації, можуть розраховувати на існування передбачуваного правового середовища, необхідно запровадити основоположне законодавство, яким врегулювати, зокрема, ключові аспекти цивільного судочинства.

8) Положення цієї Директиви застосовуватимуться лише до медіації у міжнародних спорах, але ніщо не повинно заважати державам-членам застосовувати ці положення також у внутрішніх медіаційних процесах.

9) Ця Директива жодним чином не повинна перешкоджати використанню сучасних технологій зв'язку у процесі медіації.

10) Ця Директива повинна стосуватись процесів, при яких дві або більше сторін у міжнародному спорі роблять спробу самостійно, на добровільній основі досягти мирової угоди при розв'язанні їх спору за допомогою медіатора. Вона повинна застосовуватись до цивільних та комерційних спорів. Однак вона не повинна застосовуватись до питань, пов'язаних із такими правами та обов'язками, щодо яких сторони не мають свободи самостійно приймати рішення згідно із відповідним застосуванням законодавством. Такі права та обов'язки особливо часто зустрічаються у сімейному праві та законодавстві про працевлаштування.

11) Ця Директива не повинна застосовуватись у передконтрактних переговорах або процесах арбітражного характеру, як-от у деяких схемах примирення в суді, схемах розгляду споживчих скарг, арбітражі та експертному рішенні або у процесах, які адмініструються особами або органами, що видають офіційну рекомендацію, незалежно від того, чи матиме вона обов'язкову юридичну силу стосовно розв'язання спору.

12) Ця Директива повинна застосовуватись до випадків, в яких сторони звертаються до медіації в силу рішення суду або припису національного законодавства. Більше того, якщо за національним законодавством суддя вправі діяти як медіатор, ця Директива також повинна застосовуватись до медіації, яка проводиться суддею, що не розглядає предмет або предмети цього спору в суді. Ця Директива не повинна разом з тим поширюватись на спроби суду або судді, що розглядає спір, врегулювати його в рамках судового провадження стосовно цього спору або на випадки, в яких суд або суддя, призначений розглядати спір, звертається за допомогою або порадою до компетентної особи.

13) Медіація, яка передбачається цією Директивою, повинна бути добровільним процесом у тому сенсі, що сторони самі несуть відповідальність за цей процес і мають право організувати його так, як вони бажають, і припинити його в будь-який час. Однак національними законодавствами необхідно передбачити, що суди можуть встановлювати граничні строки для процесу медіації. Більше того, суди повинні мати можливість звертати увагу сторін на можливість медіації кожного разу, коли вони вважають це за доречне.

14) Ніщо в цій Директиві не повинно обмежувати національне законодавство, яким встановлено обов'язковий характер медіації або згідно з яким використання медіації є предметом стимулів або санкцій за умови, що таке законодавство не заважає сторонам реалізувати їх право доступу до системи правосуддя. Так само ніщо в цій Директиві не повинно обмежувати існуючі саморегулюючі системи медіації, якщо вони регулюють аспекти, яких ця Директива не охоплює.

15) Для того, щоб забезпечити правову достовірність, ця Директива повинна вказувати, які дані повинні бути релевантними для визначення, чи є спір, який сторони намагаються врегулювати через медіацію, міжнародним спором. При відсутності письмового договору сторони повинні вважатись такими, що погодились використати медіацію в певний момент часу, коли вони вчиняють конкретну дію для початку процесу медіації.

16) Щоб забезпечити необхідну обопільну довіру щодо конфіденційності, ефекту на строк позовної давності та визнання і примусового виконання домовленостей, досягнутих в результаті медіації, держави-члени повинні заохочувати будь-якими засобами, які вони вважають прийнятними, професійну підготовку медіаторів та запровадження ефективних механізмів контролю якості стосовно надання послуг медіації.

17) Держави-члени повинні визначити такі механізми, які можуть включати звернення до ринкових рішень і при цьому не будуть зобов'язані надавати фінансування у цьому відношенні. Ці механізми повинні бути націлені на збереження гнучкості процесу медіації та незалежності сторін, та на забезпечення того, що медіація проводиться ефективним, неупередженим і компетентним способом. Медіатори повинні знати про існування європейського Кодексу поведінки медіаторів, який також повинен бути доступний для широкого загалу в Інтернеті.

18) У сфері захисту інтересів споживачів Комісія прийняла Рекомендацію¹, якою встановлено мінімальні критерії якості, що їх повинні пропонувати своїм користувачам позасудові органи, які беруть участь у консенсуальному розв'язанні спорів із споживачами. Всіх медіаторів та організацій, що підпадають під дію цієї Рекомендації, слід заохочувати дотримуватись її принципів. Щоб спростити розповсюдження інформації стосовно таких органів, Комісія повинна створити базу даних позасудових схем, які держави-члени вважають такими, що дотримують принципів цієї Рекомендації.

19) Медіація не повинна розглядатись як гірша альтернатива судовому розгляду у сенсі, що виконання домовленостей, досягнутих в результаті медіації, буде залежати від доброї волі самих сторін. Відтак держави-члени повинні забезпечити, щоб сторони письмової домовленості, досягнутої в результаті медіації, могли отримати примусове виконання змісту їх домовленостей. Держава-член може відмовити у гарантуванні можливості примусового виконання такої домовленості, лише якщо зміст такої домовленості суперечить її законодавству, в тому числі приватному міжнародному праву, або якщо її законодавство не передбачає можливості примусового виконання змісту цієї конкретної домовленості. Це повинно стосуватись випадків, коли характер зобов'язання, вказаного в договорі, робить його примусове виконання неможливим.

20) Зміст домовленості, досягнутої в результаті медіації, примусове виконання якого було гарантовано в одній державі-члені, повинен бути визнаний і задекларований як такий, якому гарантується примусове виконання, в інших державах-членах у відповідності до застосовуваного законодавства Спільноти або національного законодавства. Це могло б, наприклад, бути зроблено на підставі постанови Ради (ЄР) від 22 грудня 2000 року № 44/2001 про відправлення правосуддя та визнання і примусове виконання рішень, винесених судами у цивільних і комерційних справах², або постанови Ради (ЄР) від 27 листопада 2003 року № 2201/2003 стосовно відправлення правосуддя та визнання і примусового виконання рішень судів у шлюбних справах та справах щодо угод про батьківські обов'язки³.

---

¹ Рекомендація Комісії 2001/310/ЄС від 4 квітня 2001 р. "Про принципи функціонування позасудових органів, що беруть участь у консенсуальному розв'язанні споживчих спорів" (ОЖ L 109, 19.4.2001, С. 56).

² ОЖ L 12, 16.1.2001, С. 1. Постанова із останніми змінами, внесеними постановою (ЄР) № 1791/2006 (ОЖ L 363, 20.12.2006, С. 1).

³ ОЖ L 338, 23.12.2003, С. 1. Постанова із змінами, внесеними постановою (ЄР) № 2116/2004 (ОЖ L 367, 14.12.2004, С. 1).

21) Постанова (ЄР) № 2201/2003 чітко встановлює, що для того, щоб мати гарантію примусового виконання в іншій державі-члені, домовленості між сторонами повинні мати гарантію примусового виконання в тій державі-члені, в якій вони були укладені. Відтак, якщо зміст договору, укладеного в результаті медіації у справі за сімейним правом, не може бути примусово виконаний у цій державі-члені і якщо подається заява про надання гарантії примусового виконання, ця Директива не повинна заохочувати сторони оминати закон такої держави-члена через забезпечення примусового виконання свого договору в іншій державі-члені.

22) Ця Директива не повинна впливати на правила, існуючі в державах-членах, стосовно примусового виконання домовленостей, досягнутих в результаті медіації.

23) Конфіденційність у процесі медіації є важливою, і тому ця Директива повинна забезпечувати мінімальний ступінь відповідності із цивільно-процесуальними правилами стосовно того, як захищати конфіденційність медіації в усіх наступних цивільних та комерційних судових процесах або арбітражі.

24) Щоб заохотити сторони використовувати медіацію, держави-члени повинні забезпечити, що їх правила про строк позовної давності не перешкоджають сторонам звертатись до суду або арбітражу, якщо їх спроба врегулювати спір через медіацію не вдається. Держави-члени повинні забезпечити, що цей результат досягається навіть якщо ця Директива не гармонізує національні правила про строк позовної давності і строки обмеження прав. Ця Директива не повинна впливати на положення про строк позовної давності та строки обмеження прав у міжнародних договорах, що виконуються в державах-членах, наприклад в сфері транспортного права.

25) Держави-члени повинні заохочувати надання інформації широкій громадськості про те, як звернутись до медіаторів та організацій, які надають послуги з медіації. Вони також повинні заохочувати практикуючих юристів інформувати своїх клієнтів про можливість розв'язання спору через медіацію.

26) Згідно із пунктом 34 Міжвідомчої угоди про вдосконалення законотворчості¹ держави-члени заохочуються розробляти для себе і в інтересах Спільноти свої власні таблиці, які ілюстрували б, наскільки можливо, кореляцію між цією Директивою та Заходами Транспонування та оприлюднювати їх.

27) Ця Директива має на меті захищати основні права людини і бере до уваги принципи, визнані, зокрема, Хартією про права людини Європейського Союзу.

28) Оскільки мета цієї Директиви не може бути досягнута у достатньому обсязі державами-членами, і відтак, з причин масштабу або ефектів її дії могла б бути повніше досягнута на рівні Спільноти, Спільнота вправі вжити заходи у відповідності з принципом субсидіарності, як визначено статтею 5 Договору про створення Спільноти. У відповідності з принципом пропорційності, як визначено в тій статті, ця Директива не виходить за межі того, що є необхідним для досягнення тієї мети.

29) Згідно із статтею 3 Протоколу про позицію Сполученого Королівства та Ірландії, доданого до Договору про Європейський Союз, та Договору, яким засновується Європейська Спільнота, Сполучене Королівство та Ірландія повідомили про своє бажання взяти участь у прийнятті та застосуванні цієї Директиви.

30) Відповідно до статей 1 і 2 Протоколу про позицію Данії, доданого до Договору про Європейський Союз, та Договору, яким засновується Європейська Спільнота, Данія не бере участі у прийнятті цієї Директиви, і вона не буде юридично зобов'язана виконувати або застосовувати її.

---

¹ ОЖ С 321, 31.12.2003, С. 1.

ПРИЙНЯЛИ ЦЮ ДИРЕКТИВУ:

Стаття 1. Мета та обсяг застосування

1. Метою цієї Директиви є спростити доступ до методів альтернативного врегулювання спорів та сприяти мирному вирішенню спорів, через стимулювання використання медіації та забезпечення збалансованих взаємовідносин між медіацією та судовим провадженням.

2. Ця Директива застосовуватиметься при міжнародних спорах у цивільних та комерційних справах за винятком тих прав і обов'язків, якими сторони не розпоряджаються згідно з відповідним застосовуваним законом. Зокрема, її дія не поширюватиметься на питання доходів, митні або адміністративні справи, або на відповідальність держави за дії або бездіяльність при виконанні державним органом владних повноважень (*acta iure imperii*).

3. У цій Директиві термін "держава-член" означатиме всі держави-члени за винятком Данії.

Стаття 2. Міжнародні спори

1. Для цілей цієї Директиви міжнародним спором вважатиметься спір, в якому принаймні одна зі сторін має офіційну юридичну адресу (є доміцільованою) або постійне місце проживання в одній з держав-членів, що є іншою від країни будь-якої іншої сторони станом на дату, в яку:

- a) сторони домовляються про використання медіації після виникнення спору;
- b) медіація призначається наказом суду;
- c) зобов'язання використовувати медіацію виникає в силу національного законодавства; або
- d) для цілей статті 5 сторони отримують запрошення.

2. Незважаючи на положення пункту 1, для цілей статей 7 та 8 міжнародним спором вважатиметься також спір, в якому судове провадження або арбітраж після медіації між сторонами ініціюється в іншій державі-члені, а не в тій, в якій сторони мають офіційну юридичну адресу або постійне місце перебування на дату, про яку йдеться у пунктах 1(a), (b) або (c).

3. Для цілей пунктів 1 та 2 юридична адреса (*domicile*) буде визначатись у відповідності із статтями 59 та 60 постанови (ЄС) № 44/2001.

Стаття 3. Визначення

Для цілей цієї Директиви наступні слова вживатимуться у значеннях:

a) "Медіація" означатиме структурований процес незалежно від того, як він називатиметься або як на нього посилатимуться, через який дві або більше сторін спору намагаються самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора (посередника). Цей процес може бути ініційований сторонами або запропонований рекомендацією або наказом суду, або приписаний законодавством держави-члена. Він включає медіацію, яку проводить суддя, який не є призначений суддею в будь-якому судовому провадженні стосовно конкретного спору. Він виключає спроби, які робить в суді суддя, що розглядає справу для розв'язання спору в ході судового провадження стосовно цього спору.

b) "Медіатор" означає будь-яку третю особу, яку попросили провести медіацію у ефективний, неупереджений та компетентний спосіб, незалежно від віросповідання або професії цієї третьої особи в цій конкретній державі-члені і від способу, у який ця третя особа була призначена або отримала прохання провести медіацію.

Стаття 4. Забезпечення якості медіації

1. Держави-члени повинні заохочувати будь-якими засобами, які вони вважають прийнятними, розробку та дотримання добровільних кодексів поведінки з боку як медіаторів, так і організацій, що надають медіаційні послуги, а також функціону-

вання інших ефективних механізмів контролю якості щодо надання медіаційних послуг.

2. Держави-члени повинні заохочувати початкове професійне навчання медіаторів та підвищення їх кваліфікації, щоб забезпечити проведення медіаційних процесів у ефективний, неупереджений та компетентний спосіб по відношенню до сторін.

Стаття 5. Звернення до медіації

1. Суд, в якому порушено судову справу, вправі, якщо вважає за доцільне, і врахувавши всі обставини справи, запросити сторони використати медіацію з метою розв'язання спору. Суд також має право запросити сторони відвідати інформаційну сесію про використання медіації, якщо такі сесії проводяться і якщо до них можна мати простий доступ.

2. Ця Директива не обмежує дії національного законодавства, яким передбачено обов'язкове застосування медіації або згідно з ним використання медіації підлягає стимулам або санкціям перед початком чи після початку судового провадження, за умови що таке законодавство не перешкоджає сторонам реалізувати їх право доступу до системи правосуддя.

Стаття 6. Можливість примусового виконання домовленостей, досягнутих в результаті медіації

1. Держави-члени повинні забезпечити, що сторони або одна із сторін, отримавши ясно висловлену згоду інших сторін, мають можливість вимагати, щоб зміст письмової домовленості, досягнутої в результаті медіації, вважався таким, що підлягає примусовому виконанню. Зміст такої домовленості буде забезпечений можливістю примусового виконання за винятком випадків, коли у конкретній ситуації зміст цієї домовленості суперечить законодавству держави-члена, на території якої робиться така вимога, або законодавство цієї держави-члена не передбачає можливості примусового виконання змісту таких домовленостей.

2. Примусове виконання змісту такої домовленості може бути забезпечене судом або іншим компетентним органом, що є суддею або приймає рішення, або має відповідні повноваження в силу певного письмового документа у відповідності з законодавством держави-члена, де робиться така вимога.

3. Держави-члени зобов'язані повідомити Комісію про суди та про інші органи, що мають компетенцію отримувати вимоги у відповідності із пунктами 1 і 2.

4. Ніщо в цій статті не обмежуватиме дію правил, що застосовуються до визнання та примусового виконання в іншій державі-члені домовленості, якій гарантується можливість примусового виконання згідно з пунктом 1.

Стаття 7. Конфіденційність медіації

1. Враховуючи те, що медіація повинна проводитись у спосіб, яким зберігається конфіденційність, держави-члени зобов'язані забезпечити, що за винятком випадків, коли сторони домовляться про інше, ні медіатори, ні особи, залучені до адміністрування медіаційного процесу, не будуть примушені давати свідчення у цивільному або комерційному судових процесах або арбітражному провадженні стосовно інформації, що впливає з медіаційного процесу або у зв'язку з ним, за винятком наступних випадків:

а) коли це є необхідним для першорядних міркувань державної політики відповідної держави-члена, зокрема, якщо це вимагається для забезпечення захисту інтересів дітей або запобігання шкоди фізичному або психологічному здоров'ю особи; або

б) коли розкриття змісту договору, що впливає з медіації, є необхідним для реалізації або примусового виконання цього договору.

2. Ніщо в пункті 1 не забороняє державам-членам запровадити більш суворі заходи для захисту конфіденційності медіації.

Стаття 8. Вплив медіації на строк позовної давності та давність строку

1. Держави-члени зобов'язані забезпечити, щоб сторонам, які обрали медіацію намагаючись вирішити спір, ніщо не заважало внаслідок цього розпочати судове або арбітражне провадження стосовно цього спору перед датою спливу строку позовної давності або давності строку під час медіаційного процесу.

2. Пункт 1 не обмежує дію положень про строк позовної давності або давності строку за міжнародними договорами, стороною в яких є держава-член.

Стаття 9. Інформація для широкого загалу

Держави-члени повинні заохочувати всіма можливими засобами, які вони вважають прийнятними, доведення до відома широкої громадськості, зокрема через Інтернет, інформації про те, як звернутись до медіаторів та організацій, що надають послуги з медіації.

Стаття 10. Інформація про компетентні суди та державні органи

Комісія зобов'язана за допомогою всіх можливих засобів зробити доступною для громадськості інформацію про компетентні суди та органи, про які держави-члени повідомили у відповідності з вимогою статті 6(3).

Стаття 11. Перегляд

Не пізніше ніж 21 травня 2016 року Комісія зобов'язана подати в Європейський Парламент, Раду та Європейський економічний та соціальний комітет звіт про хід застосування цієї Директиви. Звіт повинен розглядати розвиток медіації на території Європейського Союзу та вплив цієї Директиви на держави-члени. Якщо необхідно, цей звіт повинен супроводжуватись пропозиціями адаптувати Директиву.

Стаття 12. Транспонування

1. Держави-члени зобов'язані до 21 травня 2011 року ввести в дію закони, нормативні акти та адміністративні положення, необхідні для дотримання положень цієї Директиви, за винятком статті 10, для якої дата дотримання становитиме 21 листопада 2010 року. Держави-члени повинні негайно повідомляти Комісію про виконання цієї вимоги.

Після прийняття державами-членами ці заходи повинні містити посилання на цю Директиву або повинні супроводжуватись таким посиланням з приводу їх офіційного оприлюднення. Методи здійснення такого посилання будуть визначені самими державами-членами.

2. Держави-члени зобов'язані надіслати Комісії тексти основних положень національного законодавства, які вони прийняли в сфері, яку охоплює ця Директива.

Стаття 13. Набрання чинності

Ця Директива набирає чинності на 20-ий день після її оприлюднення в Офіційному Журналі Європейського Союзу.

Стаття 14. Адресати Директиви

Ця Директива адресується державам-членам.